

B. 12

Πώς εξηγείτε την επιλογή του συγκεκριμένου χρόνου (Ενεστώτα, Παρατατικού κ.λπ.) στο απόσπασμα;

Η επιλογή από τον συγγραφέα ενός ρηματικού χρόνου έχει κυρίαρχη σημασία, στον βαθμό που επηρεάζει το νόημα, δηλώνει δηλαδή τη **χρονική βαθμίδα** και το «**ποιόν**» της ενέργειας.

Χρόνος	Τι δηλώνει	Παραδείγματα
Ενεστώτας	Δηλώνει τη διάρκεια ή την επανάληψη μια πράξης ή μιας κατάστασης στο παρόν. <i>διαχρονικότητα</i>	<i>Εν αγνοία μας, παρακολουθούμαστε, κατασκοπευόμαστε, επιτηρούμαστε, ελεγχόμαστε ολοένα και περισσότερο. (διάρκεια).</i>
	Πιο σπάνια: • προσδίδει δραματικότητα σε μια αφήγηση παρελθοντικού γεγονότος (ιστορικός ενεστώτας) • δηλώνει κάτι προγραμματισμένο.	<i>Καθώς έμπαινα στο μαγαζί, ορμά προς το μέρος μου και τινάζει τη γροθιά προς το πρόσωπό μου. Σκύβω και τον αποφεύγω την τελευταία στιγμή.</i> <i>Αύριο ταξιδεύουμε για Θεσσαλονίκη!</i>
Παρατατικός	Δηλώνει τη διάρκεια ή την επανάληψη μιας πράξης ή κατάστασης στο παρελθόν.	<i>Μιλούσε για ώρες. (διάρκεια)</i> <i>Σε κάθε σφύριγμα του διαιτητή διαμαρτυρόταν. (επανάληψη)</i>
	Δηλώνει τη διάρκεια ή την επανάληψη μιας ενέργειας στο μέλλον.	<i>Αύριο θα διαβάζω όλη την ημέρα. (διάρκεια).</i> <i>Θα διαβάζω κάθε μέρα (επανάληψη).</i>
Μέλλοντας εξακολουθητικός	Σπάνια δηλώνει το παρόν.	<i>Θα δουλεύει μέχρι αργά.</i>

Χρόνος	Τι δηλώνει	Παραδείγματα
Μέλλοντας στιγμιαίος	Δηλώνει κάτι συνοπτικό στο μέλλον.	Θα σου απαντήσω τώρα.
Μέλλοντας συντελεσμένος	Δηλώνει κάτι συντελεσμένο στο μέλλον.	Θα έχω τελειώσει ως τις οκτώ.
Αόριστος	Δηλώνει κάτι συνοπτικό / στιγμιαίο στο παρελθόν.	Τρομοκρατική επίθεση έπληξε πριν από λίγο το Παρίσι.
	Πολύ σπάνια τονίζει:	Σε δυο λεπτά έφτασα.
	• ότι κάτι θα συμβεί άμεσα ή με βεβαιότητα (μέλλον). • μια γενική αλήθεια, κάτι που συμβαίνει συνήθως (γνωμικός αόριστος).	Αν σε πιάσει ο Αλέκος, χάθηκες! Είδε ο τρελός τον μεθυμένο κι έφυγε.
Παρακείμενος	Δηλώνει το συντελεσμένο στο παρόν (εκείνο που σημαίνει το ρήμα έγινε στο παρελθόν και έχει τελειώσει την ώρα που μιλάμε).	Έχω ασκήσει τρία διαφορετικά επαγγέλματα έως τώρα.
Υπερσυντέλικος	Δηλώνει το συντελεσμένο στο παρελθόν (εκείνο που σημαίνει το ρήμα είχε τελειώσει στο παρελθόν, πριν γίνει κάτι άλλο).	Είχε παίξει μόνο δευτερεύοντες ρόλους πριν από την εμφάνισή του στην ταινία «Τιτανικός».

B. 13

Τι δηλώνει η χρήση της προστακτικής / υποτακτικής / οριστικής στο κείμενο / χωρίο;

Οι εγκλίσεις είναι οι διαφορετικοί **τρόποι** (αποφαντικός, παραινετικός, προστακτικός, ευχετικός κλπ.) με τους οποίους ο συγγραφέας/ομιλητής επιθυμεί να μιλήσει.

Συγκεκριμένα:

Εγκλίσεις	Δηλώνει	Παραδείγματα
	Δηλώνει το πραγματικό, το βέβαιο.	Η Γη γυρίζει. Το νερό της θάλασσας δεν πίνεται.
Οριστική	Πιο σπάνια δηλώνει: - το δυνατό: θα + οριστική παρτατικού ή υπερσυντέλικου - το πιθανό: θα + οριστική οποιουδήποτε χρόνου - ευχή: άμποτε, είθε, μακάρι να, ας + οριστική ιστορικού χρόνου - παράκληση.	Θα έδινα τα πάντα για να πετύχω. Ο Πέτρος δεν είναι μέσα. Θα παίζει στην αυλή. Μακάρι να τα καταφέρεις. Με βοηθάς λίγο στο τραπέζι;
Υποτακτική	Δηλώνει κυρίως: α. το ενδεχόμενο και β. το επιθυμητό.	Αν τελειώσω νωρίς, θα έρθω. Ας γίνω πρώτα καλά, και βλέπουμε.
	Κάποτε δηλώνει προτροπή, παραχώρηση, απορία, προσταγή, απαγόρευση κ.λπ.	Μην το αναβάλουμε.
Προστακτική	Δηλώνει: α. προσταγή, β. προτροπή/απαγόρευση, γ. παράκληση, δ. ευχή.	Κλείστε την πόρτα. Μη φωνάζετε. Βοηθήστε, σας παρακαλώ. Σύρε, παιδί μου, στο καλό.

B. 14

Πόσο βέβαιος εμφανίζεται ο συγγραφέας για τις απόψεις του; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές σε γλωσσικές επιλογές, λέξεις ή φράσεις του κειμένου.

B. 15

Ο συγγραφέας παρουσιάζει τις σκέψεις του ως:

α. επιθυμία, **β.** ευχή, **γ.** αναγκαιότητα. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας με βάση γλωσσικές επιλογές, λέξεις ή φράσεις του κειμένου.

Η στάση του πομπού απέναντι στο μήνυμα που μεταφέρει δηλώνεται με διάφορα γλωσσικά μέσα (ρήματα, εγκλίσεις, συνδέσμους, επιρρήματα κ.λπ.).

Για παράδειγμα, ο πομπός μπορεί να εκφράζει τη **βεβαιότητά** του για όσα λέει (Το αεροπλάνο σίγουρα προσγειώθηκε στις τρεις ακριβώς) ή διατυπώνει μια απλή ή ισχυρή **πιθανότητα** (Το αεροπλάνο θα προσγειώθηκε στις τρεις) ή μια **ευχή** (Μακάρι να προσγειωθεί το αεροπλάνο στις τρεις ακριβώς) ή μια **υποχρέωση / αναγκαιότητα** (Το αεροπλάνο πρέπει να προσγειωθεί στις τρεις ακριβώς).

Τα είδη της τροπικότητας

Τα επιμέρους είδη της τροπικότητας μπορούν να ενταχθούν σε δύο βασικές κατηγορίες:

A. Επιστημική

Δηλώνει τον βαθμό **βεβαιότητας** του πομπού σχετικά με την αλήθεια αυτού για το οποίο γίνεται λόγος.

B. Δεοντική

Δηλώνει την –κατά την κρίση του πομπού– **αναγκαιότητα** πραγματοποίησης αυτού για το οποίο γίνεται λόγος.

Α. Επιστημική τροπικότητα

	Δηλώνει	Εκφέρεται	Παραδείγματα
1	Υπόθεση	• να + υποτακτική • αν, εάν, άμα, έτσι και, ας + οριστική	<i>Να 'ξερες τι έχω κάνει για σένα, δε θα μου μιλούσες έτσι.</i> <i>Ας είχα χρήματα και θα έβλεπες τι θα έκανα.</i>
2	Δυνατότητα	• μπορεί + υποτακτική • ίσως + υποτακτική • θα + οριστική	<i>Ο Πέτρος μπορεί / ίσως να αγοράσει αυτοκίνητο.</i>
3	Πιθανότητα	• πρέπει + υποτακτική • θα + οριστική • τροπικά επιρρήματα (πιθανόν, μάλλον, ίσως κ.ά.)	<i>Το αεροπλάνο πρέπει να (μάλλον) προσγειώθηκε στις τρεις, ε;</i> <i>Το αεροπλάνο θα προσγειώθηκε στις τρεις, ε;</i> <i>Ενοχλήθηκε μάλλον από τη στάση σου.</i>
4	Βεβαιότητα	• απλή οριστική • εκφράσεις / επιρρήματα που δηλώνουν βεβαιότητα.	<i>Το αεροπλάνο προσγειώθηκε στις τρεις.</i> <i>Το αεροπλάνο σίγουρα προσγειώθηκε στις τρεις.</i>

Β. Δεοντική τροπικότητα

	Δηλώνει	Εκφέρεται	Παραδείγματα
1	Επιθυμία	• θέλω / επιθυμώ / ελπίζω + υποτακτική	Ο Πέτρος θέλει να αγοράσει αυτοκίνητο. Ελπίζω να τα καταφέρω.
2	Ευχή	• υποτακτική • μακάρι να / που, ας + υποτακτική	Παιδί μου, να ζήσεις ευτυχισμένος. Ας πάει στο καλό!
3	Πρόθεση	• ρήματα που δηλώνουν πρόθεση (σκοπεύω, προτίθεμαι, λέω) + υποτακτική	Λέω να αγοράσω καινούριο αυτοκίνητο.
4	Υποχρέωση <i>Αναγκαιότητα</i>	• προστακτική • πρέπει / είναι ανάγκη / χρειάζεται / επιβάλλεται + υποτακτική	Πληρώστε τον λογαριασμό να φύγουμε. Πρέπει να παραδώσω την εργασία αύριο.